

Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers

GEWONE ZITTING 1989-1990

6 NOVEMBER 1989

WETSVOORSTEL

houdende wijziging van sommige bepalingen van het erfrecht

(Ingediend door Mevr. Merckx-Van Goey)

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

In het jaar van de tweehonderdste verjaardag van de Franse revolutie lijkt het ogenblik geschikt om een wetsvoorstel in te dienen teneinde het erfrecht van het Napoleontisch Wetboek aan te passen aan onze moderne maatschappij. Het gaat erom zowel de erf-later als de onverdeelde mede-eigenaars te emanciperen zodat ze vrij over hun goederen kunnen beschikken.

Ons erfrecht creëert twee knelpunten :

1. Bij een onverdeeldheid geeft een eis tot verdeling ingesteld door een erfgenaam meestal aanleiding tot de openbare verkoop van een nalatenschap omdat de goederen niet gevoeglijk kunnen verdeeld worden. Aldus blijven de goederen niet in de familie.

2. Een erf-later met afstammelingen kan wegens het natura-karakter van de reserve vaak niet een on-roerend goed aan één van zijn afstammelingen schenken of bij testament nalaten met de last aan de andere erfgenamen de tegenwaarde uit te keren. Wil men tijdens zijn leven reeds beschikken over een bepaald goed, dan ook moet men vaak zijn toevlucht nemen tot duurdere rechtshandelingen dan de schenking zoals de verkoop of dubbele akte.

Professor Dillemans stelt in *Erfrecht (Beginselen van Belgisch Privaatrecht VI – Erfrecht, Deel I – Toe-*

Chambre des Représentants de Belgique

SESSION ORDINAIRE 1989-1990

6 NOVEMBRE 1989

PROPOSITION DE LOI

modifiant certaines dispositions du droit successoral

(Déposée par Mme Merckx-Van Goey)

DEVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

Cette année du bicentenaire de la révolution française nous paraît être le moment tout indiqué pour déposer une proposition de loi visant à adapter le droit successoral du Code napoléonien en fonction des conceptions nouvelles sur lesquelles repose notre société moderne. Il convient d'émanciper tant le testateur que les copropriétaires indivis, de manière à ce qu'ils puissent disposer librement de leurs biens.

Notre droit successoral est source de deux problèmes :

1. En cas d'indivision, une demande en partage introduite par un héritier donne généralement lieu à la vente publique des biens successoraux, parce que ceux-ci ne peuvent se partager aisément. Il en résulte que les biens en question ne restent pas dans la famille.

2. Il est fréquent qu'une personne ayant des descendants ne puisse, en raison du fait que la réserve est constituée en nature, donner ou céder par testament un bien immobilier à l'un de ses descendants, à charge pour elle de verser la contre-valeur aux autres descendants. Si l'on veut disposer d'un bien déterminé de son vivant, il faut souvent emprunter des voies juridiques plus onéreuses que la donation, tels que la vente ou l'acte double.

Dans son ouvrage « *Beginselen van Belgisch Privaatrecht* » (VI – « Erfrecht, Deel I – Toewijzing van de

wijzing van de nalatenschap), blz. 435 en 436 : « Ouderlijke schikkingen zouden gemakkelijker moeten zijn... De tijd is gekomen om ons recht te bevrijden van een regel (de inbreng en de reserve in natura) die destijds in de postrevolutionaire periode van het begin van de 19de eeuw een verregaande gelijkberechtiging van de kinderen, ook inzake de keuze van de goederen en een behoud van de goederen in de familie wilde forceren... De regel van de inbreng en de reserve in natura heeft een gevolg dat dikwijls tegengesteld is aan zijn ratio : hij leidt er vaak toe dat inderdaad geen enkel van de kinderen het betreffende goed kan erven en dat het moet worden verkocht ».

Professor Dillemans ziet de volgende oplossingen :

1) Aannemen dat er onder erfgenamen alleen inbreng nooit inkorting geldt.

2) De inbreng in natura van onroerende goederen afschaffen.

Het oorspronkelijk recht op de reserve in natura is door de volgende wetgevingen reeds op de helling gezet :

1. De wet van 16 mei 1900 tot erfregeling van de kleine nalatenschappen en de wet van 29 augustus 1988 op de erfregeling inzake landbouwbedrijven met het oog op het bevorderen van de continuïteit. Deze wetgevingen laten de decujus toe degene aan te duiden die de gehele of een deel van de nalatenschap tegen schatting bij voorrang kan overnemen. De wet van 29 augustus 1988 is op dat vlak zeer verregaand.

2. De wet van 14 mei 1981 houdende de erfopvolging van de langstlevende echtgenoot die de reserve van de ascendenten afschafte ten opzichte van de langstlevende echtgenoot en hen verwees naar een levensonderhoud ten belope van de erfrechten die zij verliezen tengevolge van giften aan de langstlevende echtgenoot (artikelen 205bis, § 2 en 915, tweede lid van het Burgerlijk Wetboek).

3. De wet van 31 maart 1987 waarbij bepaald werd in artikel 837 van het Burgerlijk Wetboek dat de echtgenoot en de afstammelingen uit zijn huwelijk met de overledene de kinderen die tijdens dat huwelijk met een andere persoon dan genoemde echtgenoot verwekt zijn van de verdeling in natura kunnen uitsluiten tenzij die kinderen in de gemeenschappelijke woning zijn opgevoed.

Onderhavig wetsvoorstel heeft drie bedoelingen :

1. De meerderheid van de erfgenamen die zulks wenst, de kans te geven in onverdeeldheid te blijven. Zij kunnen zich verzetten tegen een eis tot verdeling door de eiser(s) de tegenwaarde van zijn (hun) deel van de nalatenschap uit te keren. Bovendien wordt hun overeenkomst om de onverdeeldheid te behouden niet meer aan de maximum-termijn van 5 jaar gebonden.

2. Aan de eigenaar met afstammelingen de mogelijkheid bieden om zijn goederen te schenken of te legateren aan wie hij wil met respect van de reserve maar dan slechts in waarde. De inbreng kan naar

nalatenschap », pp. 435 en 436), le professeur Dillemans écrit ce qui suit : « Les partages d'ascendant devraient être plus aisés... Le temps est venu de libérer notre droit d'une règle (le rapport et la réserve en nature) qui fut établie durant la période postrévolutionnaire du début du 19e siècle afin d'assurer une égalité de droits très poussée entre les enfants, même en matière de choix des biens, ainsi que le maintien des biens dans la famille... La règle du rapport et de la réserve en nature a un effet qui est souvent opposé à l'objectif recherché, puisqu'elle a souvent pour conséquence qu'aucun des enfants ne peut hériter du bien et que celui-ci doit être vendu. »

Le professeur Dillemans propose les solutions suivantes :

1) Admettre qu'il ne peut y avoir que rapport et jamais réduction entre héritiers.

2) Supprimer le rapport en nature pour les immeubles.

Le droit initial à la réserve en nature a déjà été remis en question par les législations suivantes :

1. La loi du 16 mai 1900 apportant des modifications au régime successoral des petits héritages et la loi du 29 août 1988 relative au régime successoral des exploitations agricoles en vue d'en promouvoir la continuité. Ces législations permettent au de cujus de désigner ceux qui peuvent reprendre en priorité la totalité ou une partie de l'exploitation sur estimation. La loi du 29 août 1988 va très loin sur ce plan.

2. La loi du 14 mai 1981 modifiant les droits successoraux du conjoint survivant qui a supprimé la réserve des ascendants au profit du conjoint survivant et prévoit qu'ils ont droit à des aliments à concurrence des droits successoraux dont ils sont privés par des libéralités au profit du conjoint survivant (articles 205bis, § 2, et 915, deuxième alinéa, du Code civil).

3. La loi du 31 mars 1987 ayant rétabli l'article 837 du Code civil, qui prévoit que le conjoint et les descendants issus de son mariage avec le défunt peuvent écarter du partage en nature les enfants conçus pendant ce mariage d'une personne autre que ledit conjoint, à moins que ces enfants n'aient été élevés au foyer commun.

La présente proposition de loi poursuit un triple objectif :

1. Permettre à la majorité des héritiers de rester en indivision si tel est leur souhait. Ils peuvent s'opposer à une demande en partage en versant au(x) demandeur(s) la contre-valeur de sa (leur) part de l'héritage. La validité de leur convention sur le maintien de l'indivision n'est en outre plus limitée à cinq ans.

2. Permettre au propriétaire ayant des descendants de donner ou léguer ses biens à qui il l'entend, moyennant le respect de la réserve légale, mais uniquement en valeur. Le rapport peut se faire, selon le choix

keuze van de begiftigde of de legataris geschieden in natura door mindere ontvangst of in waarde. Inkorting wordt vervangen door inbreng.

3. De voornoemde wet van 16 mei 1900 te actualiseren door aanpassing van het bedrag van het maximaal kadastraal inkomen.

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN

Artikel 1

Artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek stelt het principe dat niemand kan verplicht worden om in onverdeeldheid te blijven. Aan dit principe wordt niet geraakt. Wel wordt een mogelijk misbruik van het recht om uit onverdeeldheid te gaan onmogelijk gemaakt. De meerderheid van de onverdeelde eigenaars kan zich tegen de verdeling verzetten zo zij de eiser(s) tot verdeling zijn (hun) deel in tegenwaarde uitkeren. Het behoud van de onverdeeldheid kan ook voor een langere periode dan 5 jaar overeengekomen worden. De overnamerechten van de langstlevende echtgenoot en van de rechthebbende op grond van de voornoemde wetten van 16 mei 1900 en 29 augustus 1988 blijven onverkort bestaan.

Art. 2

Artikel 826, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt aangevuld rekening houdend met het nieuwe artikel 815, tweede lid.

Art. 3

Artikel 827, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek wordt eveneens aangevuld rekening houdend met het nieuwe artikel 815, tweede lid.

Art. 4

Aanpassing van artikel 858 van het Burgerlijk Wetboek in volgende zin. Aan degene die de inbreng moet doen wordt voortaan de keuze gelaten de inbreng te doen ofwel in natura ofwel door mindere ontvangst ofwel in tegenwaarde. De bepaling van de waarde van de inbreng is conform de vigerende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

du donataire ou du légataire, soit en nature, soit en moins prenant ou en valeur. La réduction est remplacée par le rapport.

3. Actualiser la loi précitée du 16 mai 1900 en adaptant le montant du revenu cadastral maximum.

COMMENTAIRE DES ARTICLES

Article 1er

L'article 815 du Code civil consacre le principe selon lequel nul ne peut être contraint à demeurer dans l'indivision. Ce principe reste entier. En revanche, la possibilité d'abuser du droit de sortir de l'indivision est supprimée. La majorité des propriétaires indivis peut s'opposer au partage en versant au(x) demandeur(s) en partage la contre-valeur de sa (leur) part. Il peut également être convenu que l'indivision sera maintenue pendant plus de cinq ans. Les droits de reprise du conjoint survivant et des ayants droit qui sont reconnus par les lois du 16 mai 1900 et du 29 août 1988 restent entiers.

Art. 2

L'article 826, premier alinéa, du Code civil est complété compte tenu du nouvel article 815, deuxième alinéa.

Art. 3

L'article 827, premier alinéa, du Code civil, est également complété compte tenu du nouvel article 815, deuxième alinéa.

Art. 4

L'article 858 du Code civil est adapté de manière que la personne qui doit faire rapport puisse désormais choisir entre un rapport en nature, en moins prenant ou en contre-valeur. La détermination de la valeur du rapport s'effectuera conformément aux dispositions du Code civil.

Art. 5

Artikel 859 van het Burgerlijk Wetboek dat handelt over de eis van inbreng in natura wordt in het licht van het bepaalde in artikel 858 opgeheven.

Art. 6

Artikel 860 van het Burgerlijk Wetboek dat handelt over de inbreng door mindere ontvangst wanneer de begiftigde het onroerende goed voor het openvallen van de erfenis vervreemd heeft verliest zijn reden van bestaan en wordt opgeheven.

Art. 7

De keuzemogelijkheid van inbreng in natura zoals bepaald in artikel 858 van het Burgerlijk Wetboek wordt vermeld in artikel 861.

Art. 8

Zelfde commentaar voor artikel 862 van het Burgerlijk Wetboek als hiervoor voor artikel 7.

Art. 9

De begiftigde krijgt volgens artikel 858 van het Burgerlijk Wetboek de keuze om inbreng in natura, door mindere ontvangst of in tegenwaarde te doen. In het belang van de hypothecaire schuldeisers wordt volgens artikel 865 de begiftigde de mogelijkheid ontgenomen om aan de inbreng van een met lasten bezwaard goed in te brengen in natura.

Art. 10

Artikel 866 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door een bepaling die de inbreng regelt van hetgeen boven het beschikbaar gedeelte aan een derde of aan een erfgerechtigde met vrijstelling van inbreng of bij vooruitmaking geschonken of gelegateerd werd. De bepaling van de waarde van het beschikbare deel geschiedt volgens de vigerende bepalingen van het Burgerlijk Wetboek.

Art. 11

Professor Dillemans verdedigt in *Erfrecht* (o.c. n° 152) *de lege lata* de stelling dat onder erfgenamen alleen inbreng, nooit inkorting geldt.

Deze stelling wordt overgenomen in het nieuwe artikel 866 van het Burgerlijk Wetboek en uitgebreid tot

Art. 5

L'article 859 du Code civil, qui prévoit qu'un rapport peut être exigé en nature, est abrogé à la lumière de l'article 858.

Art. 6

L'article 860 du Code civil, qui prévoit que le rapport n'a lieu qu'en moins prenant quand le donataire a aliéné l'immeuble avant l'ouverture de la succession, n'a plus de raison d'être et est donc abrogé.

Art. 7

La possibilité de choisir un rapport en nature, prévue à l'article 858 du Code civil, est mentionnée à l'article 861.

Art. 8

Même commentaire à propos de l'article 862 du Code civil qu'à propos de l'article 7 ci-dessus.

Art. 9

Aux termes de l'article 858 du Code civil, le donataire a la possibilité de faire rapport en nature, en moins prenant ou en contre-valeur. Dans l'intérêt des créanciers hypothécaires, l'article 865 enlève au donataire la possibilité de faire le rapport d'un bien grevé de charges en nature.

Art. 10

L'article 866 du Code civil est remplacé par une disposition qui règle le rapport de ce qui a été donné ou légué au-delà de la portion disponible à un tiers ou à un successible avec dispense du rapport ou par préciput. La détermination de la valeur de la portion disponible se fait selon les dispositions du Code civil en vigueur.

Art. 11

Le professeur Dillemans défend dans « *Erfrecht* » (o.c. n° 152) *de lege lata* la thèse selon laquelle le rapport ne vaut jamais réduction entre seuls héritiers.

Cette thèse sous-tend le nouvel article 866 du Code civil et est étendue aux dons et legs faits aux tiers. La

giften en legaten aan derden. De inkorting wordt volledig vervangen door inbreng naar keuze van de begiftigde of legataris in natura, door mindere ontvangst of in tegenwaarde. De bepalingen van het Burgerlijk Wetboek betreffende de inkorting worden dan ook opgeheven.

Art. 12

Vermits land- en tuinbouwers overeenkomstig de voornoemde wet van 29 augustus 1989 zeer ruime overnamerechten krijgen, is het logisch het toepassingsgebied van de erfregeling van de voornoemde wet van 16 mei 1900 te verruimen door vaststelling van het maximaal kadastraal inkomen op 300 000 frank.

T. MERCKX-VAN GOEY

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Artikel 815 van het Burgerlijk Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 815. — Niemand kan worden genooddaakt in onverdeeldheid te blijven; en de verdeling kan te allen tijde worden gevorderd, niettegenstaande enige hiermee strijdige verbodsbepaling of overeenkomst.

Onverminderd de rechten van de langstlevende echtgenoot bepaald in artikel 745*quater*, § 2, het voorkeurrecht bepaald in artikel 4 van de wet van 16 mei 1900 tot wijziging van het erfstelsel van de kleine nalatenschappen en het recht van overname zoals bepaald in de wet van 29 augustus 1988 op de erfregeling inzake landbouwbedrijven met het oog op het bevorderen van de continuïteit, kan de meerderheid van de onverdeelde eigenaars zich tegen de verdeling verzetten mits zij de tegenwaarde van hun deel aan de eiser of eisers uitkeren. De rechter duidt een deskundige aan voor het ramen van de waarde van de onverdeeldheid en voor het berekenen van het deel waarop de eiser of eisers recht hebben. De rechter stelt de tegenwaarde van hun deel vast. In voorkomend geval benoemt de rechter een notaris om de afwezige eiser of eisers te vervangen, de betaling in ontvangst te nemen en er ontvangstbewijs van te geven. Het ereloon van de notaris valt ten laste van de partijen die hij vertegenwoordigt.

De betaling van de tegenwaarde van hun deel aan de eiser of de eisers heeft tot gevolg dat zij uit de onverdeeldheid geweerd zijn.

Men mag echter overeenkomen de verdeling voor een bepaalde tijd uit te stellen. De overeenkomst kan aan derden worden tegengeworpen. Zij moet in de re-

réduction est intégralement remplacée par le rapport, au choix du donataire ou du légataire, en nature, en moins prenant ou en contre-valeur. Les dispositions du Code civil relatives à la réduction sont dès lors abrogées.

Art. 12

Etant donné que, conformément à la loi précitée du 29 août 1988, les agriculteurs et les horticulteurs se voient attribuer des droits de reprise très étendus, il est logique d'étendre le champ d'application du régime successoral instauré par la loi précitée du 16 mai 1900 en fixant le revenu cadastral maximum à 300 000 francs.

PROPOSITION DE LOI

Article 1er

L'article 815 du Code civil est remplacé par les dispositions suivantes :

« Art. 815. — Nul ne peut être contraint à demeurer dans l'indivision; et le partage peut être toujours provoqué, nonobstant prohibitions et conventions contraires.

Sans préjudice des droits reconnus au conjoint survivant par l'article 745*quater*, § 2, du droit de préférence prévu à l'article 4 de la loi du 16 mai 1900 apportant des modifications au régime successoral des petits héritages, et du droit de reprise prévu par la loi du 29 août 1988 relative au régime successoral des exploitations agricoles en vue d'en promouvoir la continuité, la majorité des propriétaires indivis peut s'opposer au partage à la condition de verser au(x) demandeur(s) la contre-valeur de leur part. Le juge désigne un expert chargé d'estimer la valeur de l'indivision et de calculer la part à laquelle a (ont) droit le(s) demandeur(s). Le juge fixe la contre-valeur de leur part. Le cas échéant, le juge nomme un notaire chargé de remplacer le(s) demandeur(s) absent(s), de recevoir le paiement et d'en donner décharge. Les honoraires du notaire sont à la charge des parties qu'il représente.

Le paiement au(x) demandeur(s) de la contre-valeur de leur part a pour effet de les écarter de l'indivision.

On peut cependant convenir de suspendre le partage pendant un temps limité. Cette convention est opposable aux tiers. Elle doit être transcrite sur les

gisters van de hypotheekbewaarder worden overgeschreven, indien zij op een of meer onroerende goederen slaat. »

Art. 2

In artikel 826, eerste lid, van hetzelfde Wetboek worden tussen de woorden « continuïteit » en « kan » de woorden « en het bepaalde in artikel 815, tweede lid » ingevoegd.

Art. 3

Artikel 827, eerste lid, van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door het volgende lid :

« Onverminderd het bepaalde in artikel 815, tweede lid kan, indien de goederen niet gevoeglijk verdeeld kunnen worden, iedere deelgenoot de openbare verkoping ervan bevorderen ».

Art. 4

Artikel 858 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 858. — Inbreng geschiedt naar keuze van de begiftigde of erfgenaam ofwel in natura ofwel door mindere ontvangst ofwel in tegenwaarde.

Voor het bepalen van het bedrag van de inbreng is de grondslag voor de onroerende goederen hun staat ten tijde van de schenking en hun waarde ten tijde van het overlijden van de schenker en voor de roerende goederen de waarde ten tijde van de schenking volgens de staat van schatting die aan de akte gehecht is en bij gebreke van zodanige staat volgens een schatting door deskundigen op de juiste prijs en zonder toeslag. »

Art. 5

Artikel 859 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 6

Artikel 860 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 7

In artikel 861 van hetzelfde Wetboek worden de woorden « In ieder geval » vervangen door de woorden « Ingeval van inbreng in natura ».

registres du conservateur des hypothèques si elle a un ou plusieurs immeubles pour objet. »

Art. 2

Dans l'article 826, premier alinéa, du même Code, les mots « et des dispositions de l'article 815, deuxième alinéa », sont insérés entre le mot « continuité » et le mot « chacun ».

Art. 3

L'article 827, premier alinéa, du même Code est remplacé par l'alinéa suivant :

« Sans préjudice des dispositions de l'article 815, deuxième alinéa, tout copartageant peut, si les biens ne sont pas commodément partageables, en exiger la vente publique. »

Art. 4

L'article 858 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 858. — Le rapport se fait, selon le choix du donataire ou de l'héritier, soit en nature soit en moins prenant ou en valeur.

Le rapport des immeubles se fait sur le pied de leur état lors de la donation et de leur valeur lors du décès du donateur et celui du mobilier se fait sur le pied de sa valeur lors de la donation, d'après l'état estimatif annexé à l'acte; et, à défaut de cet état, d'après une estimation par experts, à juste prix et sans crue. »

Art. 5

L'article 859 du même Code est abrogé.

Art. 6

L'article 860 du même Code est abrogé.

Art. 7

Dans l'article 861 du même Code, les mots « Dans tous les cas » sont remplacés par les mots « En cas de rapport en nature ».

Art. 8

In artikel 862 van hetzelfde Wetboek worden tussen de woorden « begiftigde » en « moeten » de woorden « die kiest voor inbreng in natura » ingevoegd.

Art. 9

Artikel 865 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 865. — De inbreng van goederen waarop de begiftigde lasten heeft gelegd kan enkel gebeuren in tegenwaarde of door mindere ontvangst. »

Art. 10

Artikel 866 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen door de volgende bepaling :

« Art. 866. — Wanneer de gift of het legaat van een goed aan een derde of aan een erfgerechtigde met vrijstelling van inbreng of bij vooruitmaking gedaan het beschikbaar gedeelte te boven gaat, kan de begiftigde het goed behouden met dien verstande dat hij minder ontvangt en dat hij de reservataire erfgenamen in geld of op een andere wijze vergoedt ten belope van hetgeen het beschikbaar gedeelte te boven gaat.

Om het beschikbaar gedeelte te bepalen, vormt men een massa uit alle goederen die bij het overlijden van de schenker of erflater aanwezig waren. De goederen waarbij hij bij schenking onder levenden heeft beschikt worden fictief daarbij gevoegd volgens hun waarde berekend overeenkomstig artikel 858. Van al deze goederen trekt men de schulden af. Het saldo dat overblijft vormt de massa waarop het beschikbaar gedeelte wordt berekend naargelang van de achtergelaten reservataire erfgenamen. De aan de begiftigde of legataris in de akte van schenking of in het testament opgelegde lasten worden van het bedrag van de verschuldigde inbreng afgetrokken. »

Art. 11

Afdeling II van Hoofdstuk III van Titel II van Boek III van hetzelfde Wetboek getiteld « Inkorting van Schenkingen en Legaten » wordt opgeheven.

Art. 12

In artikel 1, eerste lid, van de wet van 16 mei 1900 tot wijziging van het erfstelsel van de kleine nalatenschappen wordt het getal « 63 000 » vervangen door het getal « 300 000 ».

17 oktober 1989.

T. MERCKX-VAN GOEY

Art. 8

Dans l'article 862 du même Code, les mots « qui opte pour le rapport en nature » sont insérés entre les mots « au donataire » et les mots « des impenses ».

Art. 9

L'article 865 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 865. — Le rapport des biens sur lesquels le donataire a créé des charges ne se fait qu'en valeur ou qu'en moins prenant. »

Art. 10

L'article 866 du même Code est remplacé par la disposition suivante :

« Art. 866. — Lorsque le don ou le legs d'un bien fait à un tiers ou à un successible avec dispense du rapport ou par préciput excède la portion disponible, le donataire peut retenir l'immeuble, sauf à moins prendre et à récompenser les héritiers réservataires en argent ou autrement à concurrence de ce qui excède la portion disponible.

La portion disponible se détermine en formant une masse de tous les biens existants au décès du donateur ou testateur. On y réunit fictivement ceux dont il a disposé par donations entre vifs d'après leur valeur calculée conformément à l'article 858. Les dettes sont déduites de tous ces biens. Le solde constitue la masse sur laquelle est calculée la quotité disponible eu égard aux héritiers réservataires. Les charges imposées au donataire ou au légataire dans l'acte de donation ou dans le testament sont déduites du montant du rapport. »

Art. 11

La section II du Chapitre III du Titre II du Livre III du même Code, intitulée « De la réduction des donations et legs », est abrogée.

Art. 12

Dans l'article 1er, premier alinéa, de la loi du 16 mai 1900 apportant des modifications au régime successoral des petits héritages, le montant de « 63 000 francs » est remplacé par le montant de « 300 000 francs ».

17 octobre 1989.